PensioenMagazine 2020/2

De kortingsbrief van Koolmees: drie reacties

Mark Heemskerk, datum 20-12-2019

Datum
20-12-2019

Auteur
Mark Heemskerk[1]

Folio weergave
Download gedrukte versie (PDF)

JCDI
JCDI:ADS176034:1

Vakgebied(en)
Pensioenen (V)

Met zijn brief van 19 november 2019 voorkwam minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat miljoenen mensen in 2020 zouden worden getroffen door een korting op hun pensioen, al zijn er nog genoeg deelnemers en gepensioneerden die daar toch nog voor moeten vrezen. Hoe dan ook, met die brief heeft Koolmees het tweede pensioenakkoord gered van een vroege dood. Maar wat hebben we hier nu mee bereikt en is dit wellicht uitstel van executie? We vroegen het een drietal auteurs, ieder expert op zijn of haar gebied: Mark Heemskerk op juridisch, Theo Nijman op economisch en Annemarie van Hekken op communicatief gebied. Dit is wat zij ervan vinden.

Wilt u meer of minder pensioenkorting? Dan gaan we dat regelen

Opgelucht en blij. Dat waren pensioenfondsen, sociale partners en pensioengerechtigden met de kortingsbrief. Zij wilden minder korting van het pensioen. Minister Koolmees regelde dat voor hen. Veel pensioenkortingen voor 2020 zijn daardoor van de baan. Velen noemen het (politiek) verstandig beleid. Anderen vinden het struisvogelpolitiek. Zij verwijten de minister slappe knieën. In deze bijdrage analyseer ik de wijziging van de kortingsregels en de gevolgen daarvan. Uitstel van kortingen brengt nu rust. Maar het maakt de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel moeilijker.

Steeds minder korten met steeds soepeler regels

Niemand wil pensioen korten. Politici niet, pensioenfondsen niet en pensioengerechtigden al helemaal niet. De Pensioenwet noemt korten een ultimum remedium. Het is een paardenmiddel: het mag alleen als de financiële positie van het pensioenfonds een vermindering nodig maakt. Bij invoering van de Pensioenwet, in 2007, werd korting nog als theoretische mogelijkheid beschouwd. Maar in april 2013 werd het pensioen van 5,5 miljoen mensen gekort. En in 2014 werd dit voor 2 miljoen mensen nog eens dunnetjes overgedaan.[2] Ondertussen versoepelen de spelregels voor pensioenkorting snel. De in het wetsvoorstel oorspronkelijk voorgestelde hersteltermijn van 1 jaar is inmiddels een 'doorrollend herstelplan' van 10 jaar. De kortingsgrens is in 2019 binnen een half jaar verlaagd van een dekkingsgraad van 105% naar 90%.
Hoe zit het eigenlijk met die regels? De financiële positie van een pensioenfonds wordt gemeten via de beleidsdekkingsgraad (art. 12a Besluit FTK). Dat is de financiële thermometer van het fonds. De wet gaat uit van een vereist eigen vermogen (VEV) en een minimaal vereist eigen vermogen (MVEV). Dit MVEV is gemiddeld zo'n 104,3%. Dat percentage kan verschillen per pensioenfonds, bijvoorbeeld door een ander beleggingsbeleid of een andere samenstelling

Alle (auteurs-)rechten op dit document berusten bij Wolters Kluwer Nederland B.V. of haar licentiegevers en worden uitdrukkelijk voorbehouden. Dit document is gegenereerd op 09-01-2020. Kijk voor meer informatie over de diensten van Wolters Kluwer op www.wolterskluwer.nl

van de populatie. Pensioenfondsen in onderdekking moeten een herstelplan hebben van maximaal tien jaar (art. 138, lid 2 PW). Vijf jaar lang – zes meetmomenten – mogen ze onvoldoende eigen vermogen hebben. Is er bij het zesde achtereenvolgende meetmoment nog steeds te weinig vermogen, dan moet het fonds een maatregel nemen waardoor de dekkingsgraad stijgt tot het MVEV van 104,3% (art. 140, lid 1 PW). Een korting mag worden gespreid over maximaal tien jaar volgens het herstelplan. In de rechtspraak zijn kortingen meerdere keren aangevochten, echter zonder succes.[3]

Pensioenakkoord: tijdelijk korten bij beleidsdekkingsgraad <100%

In de Kamerbrief van 5 juni 2019 presenteert minister Koolmees het Pensioenakkoord. Daarin verlaagt hij de kortingsgrens tijdelijk naar 100%: 'Fondsen hoeven de komende jaren geen MVEV-korting door te voeren bij een dekkingsgraad boven de 100%. Fondsen die al vijf jaar lang in onderdekking zitten en ook aan het eind van het jaar een dekkingsgraad onder de 100% hebben, zullen een onvoorwaardelijke korting moeten doorvoeren zodat ze weer op 100% uitkomen.' Deze versoepeling leidt tot minder kortingen en daarnaast ook tot minder grote kortingen; de dekkingsgraad moet immers worden teruggebracht naar 100% in plaats van 105%.

De novemberbrief: een jaar uitstel en pas korten bij actuele dekkingsgraad <90%

Rust en stabiliteit. Dat beoogt minister Koolmees met de kortingsbrief van 19 november 2019. Daarin geeft hij pensioenfondsen een jaar uitstel om te korten. Die uitzondering geldt niet voor zover pensioenfondsen een actuele dekkingsgraad hebben beneden de 90%. In oktober jl. schommelde de gemiddelde dekkingsgraad rond de 100%. Voor een hele grote groep mensen bij pensioenfondsen met een dekkingsgraad tussen de 90 en 105% wordt de korting dus uitgesteld. Maar voor zo'n 600.000 mensen dreigt nog steeds een korting. Hun pensioenfonds heeft een actuele dekkingsgraad onder de 90%.
Koolmees creëert ruimte door gebruik te maken van de mogelijkheden die art. 142 PW hem biedt om af te wijken van hersteltermijnen: 'Bij regeling van Onze Minister, na overleg met de toezichthouder, kan vrijstelling worden verleend van de in artikel 138 genoemde termijn van tien jaar en het in artikel 140 genoemde aantal van zes, indien er sprake is van een uitzonderlijke economische situatie waardoor een groot aantal pensioenfondsen niet kan voldoen aan de bij of krachtens deze wet gestelde vereisten inzake het vereist eigen vermogen en het minimaal vereist eigen vermogen.'
Koolmees verlengt op grond daarvan de hersteltermijn van 10 naar 12 jaar. Hij schrijft verder dat hij het zesde meetmoment verschuift met een jaar: ' (…) vrijstelling verlenen van het zesde meetmoment voor het MVEV-vereiste tot 31 december 2020. (…) Concreet betekent dit dat fondsen wier zesde meetmoment op 31 december 2019 ligt en die een dekkingsgraad onder 104,3% hebben, in 2020 geen korting op grond van het MVEV-vereiste hoeven door te voeren.'
Technisch gezien past het uitstel niet in de wet. Zijn ambtenaren zullen dat waarschijnlijk zo formuleren dat het aantal van zes wordt gewijzigd, bijvoorbeeld naar zeven. Is er inderdaad sprake van een uitzonderlijke economische situatie? De rente is inmiddels zo lang laag, dat het misschien niet meer uitzonderlijk te noemen valt. De minister schrijft niettemin dat de negatieve rentes voor lange looptijden bijzonder zijn, evenals de zeer sterke daling van de langetermijnrente.

Aanpassen herstelplannen en communicatie

Een pensioenfonds dat gebruik wil maken van de uitstelmogelijkheden, moet die keuze onderbouwen in het herstelplan. Het fonds moet mensen informeren waarom dat besluit evenwichtig is, inclusief een bespreking van de gevolgen voor premie, opbouw en de financiële positie voor de komende jaren.
Het besluit om minder te korten is gunstig voor pensioengerechtigden; zij profiteren direct. De OESO rapporteerde eind november jl. dat Nederlandse gepensioneerden er warmpjes bij zitten. Niet of minder korten voorkomt evenwel herstel van de dekkingsgraad. Er blijft immers minder in de pensioenpot over, dus dat gaat ten koste van de jongeren. Daar staat tegenover dat de premiedekkingsgraad bij veel fondsen laag is. Daardoor betalen de huidige werkenden te weinig voor wat ze krijgen toegezegd. De minister schrijft evenwel dat fondsen bij het vaststellen van de premies voor 2020 rekening mogen houden met de parameters uit 2019. Zo'n lage premiedekkingsgraad levert bepaald geen bijdrage aan het herstel.
Uitstel van pensioenkortingen geeft nu rust. Koolmees spaart daarmee de kool en de geit. Er is onvoldoende geld in kas, maar niemand hoeft de rekening te betalen. Fantastisch. Zelfs juristen snappen dat dit geen economisch duurzame oplossing is. Iedereen is voor een motie die onnodige kortingen wil voorkomen. Uitstel is populair, maar wanneer is korten dan wel nodig? Opmerkelijk is dat de minister de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel als reden noemt voor uitstel van kortingen. Dat klinkt vreemd. Pensioengerechtigden, slapers en deelnemers zitten volgens mij veel liever in een stelsel waar keer op keer een korting wordt uitgesteld met kunstgrepen, dan in een stelsel waar de korting automatisch plaatsvindt omdat het een premieovereenkomst met risico's is. Bovendien moet de kortingsklap nog komen. Als ze ook die kunnen tegenhouden, zullen ze dat geheid doen.

Bezwaar maken tegen invaren: het vetorecht

De overstap naar een nieuw pensioencontract bestaat uit twee delen: wijziging van de pensioenovereenkomst en collectieve waardeoverdracht van opgebouwd pensioen naar die nieuwe pensioenovereenkomst. Momenteel hebben begunstigden

Alle (auteurs-)rechten op dit document berusten bij Wolters Kluwer Nederland B.V. of haar licentiegevers en worden uitdrukkelijk voorbehouden. Dit document is gegenereerd op 09-01-2020. Kijk voor meer informatie over de diensten van Wolters Kluwer op www.wolterskluwer.nl

een individueel bezwaarrecht tegen collectieve waardeoverdracht (art. 83, lid 2 PW). Zij zullen kijken wat hun financiële voor- of nadeel is door de wijziging en de overdracht. Hun denkbeeldige pensioenoverzicht zal hen doen besluiten om al dan niet bezwaar te maken. Wat komt daarop te staan bij een ongekorte middelloonuitkering van € 1000 na de transitie? Zonder uitstel van de korting had er bij sommige fondsen nu € 950 moeten staan. Door nu niet te korten, hangt er straks een groter kortingsvooruitzicht boven dat pensioenoverzicht. Staat er minder dan € 1000 op het overzicht, dan komt er bezwaar. Evenwichtige compensatie is moeilijker geworden.
Deze bezwaarmogelijkheid is een hindernis voor de door Koolmees zo vurig gewenste transitie. Daarom zal de stuurgroep, of een van de vele werkgroepen, vast alternatieven overwegen om invaren mogelijk te maken. Voorstelbaar is dat de wetgever invaren wettelijk voorschrijft. Denkbaar is ook dat het individuele bezwaarrecht wordt herzien of afgeschaft. Ik noem als alternatieven dat het individueel bezwaar moet wijken bij/voor:

- een voldoende zwaarwichtig belang van werkgever/sociale partners (vgl. art. 7:613 BW/art. 19 PW);
- afwijking bij cao (sociale partners); of
- onredelijkheidstoets (art. 217 PW).

Conclusie

Pensioenkortingen zijn uitgesteld. De korting is bovendien lager. Dat creëert (voorlopig) politieke rust. Maar korten blijft nodig. Niet nemen van de pijn nu is straks een probleem voor de overstap naar een nieuw pensioencontract. Het individuele bezwaarrecht bij collectieve waardeoverdracht blijft een hindernis. De kortingsklap moet nog komen. Zonder verplicht invaren of aanpassing van die regels gaat het nieuwe pensioenstelsel er waarschijnlijk niet komen.